

NÁRODNÍ KONVENT

Boj s klimatickou změnou

Shrnutí a doporučení vyplývající z diskuze kulatého stolu
Národního konventu o EU konaného dne 31. května 2019

Doporučení vypracoval Tomáš Jungwirth

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Úvod do problematiky

V souladu s poslední zprávou Mezinárodního panelu pro změnu klimatu a zprávou o globálních hrozbách Světového ekonomického fóra lze konstatovat, že dlouhodobé dopady klimatické změny přímo ohrožují budoucnost lidské civilizace. Česká republika stojí v popředí negativních efektů, průměrná roční teplota na našem území se rychle zvyšuje a země se již několik let potýká s trvajícím suchem.

Evropská unie má ambici být světovým lídrem ve snižování emisí skleníkových plynů v souladu se závazky Pařížské dohody, a v transformaci k udržitelným technologiím. Zároveň podporuje členské státy v tvorbě a implementaci adaptačních strategií. Strategická dlouhodobá vize předložená v loňském roce Evropskou komisí počítá s dosažením klimatické neutrality v roce 2050. Debata o klimatické politice EU se přitom prolíná s probíhajícími vyjednáváními o víceletém finančním rámci včetně nové podoby Společné zemědělské politiky.

Rámec kulatého stolu

Národní konvent v pátek 31. května 2019 diskutoval otázky související s bojem s klimatickou změnou. Debaty se zúčastnili zástupci státní správy, institucí EU, neziskových organizací, sociálních partnerů, akademické sféry a další účastníci. Kulatý stůl organizoval Úřad vlády ČR ve spolupráci s Asociací pro mezinárodní otázky.

Diskuze se soustředila na čtyři základní otázky:

1. Jak se Česká republika podílí na řešení problematiky změny klimatu na unijní úrovni, jaké jsou její priority v této oblasti a které nástroje používá k jejich prosazení?
2. Jaký má být postoj České republiky k dlouhodobým klimatickým cílům Evropské unie včetně návrhu dosažení uhlíkově neutrální ekonomiky v r. 2050, a to i v souvislosti s budoucí podobou Společné zemědělské politiky?
3. Která opatření v oblasti zemědělství, lesnictví, ochrany půd a vod již Česko přijalo nebo by mělo přijmout, v souladu se Strategií EU pro adaptaci na klimatickou změnu?
4. Jakými nástroji lze na úrovni EU a jejích členských států účinně podporovat klimaticky a environmentálně odpovědné chování firem a spotřebitelů?

Podkladem pro debatu byl dokument vypracovaný Asociací pro mezinárodní otázky, odborným garantem kulatého stolu, pod vedením Tomáše Jungwirtha a tři stanoviska k diskuzním otázkám, připravená Ministerstvem životního prostředí, Ústavem pro výzkum globální změny Akademie věd ČR (CzechGlobe) a skupinou ČEZ.

Úvodní slovo přednesla státní tajemnice pro evropské záležitosti **Milena Hrdinková**. Ve svém příspěvku připomněla stávající indikativní cíl České republiky snížit emise skleníkových plynů o 80 % do r. 2050 oproti r. 1990 a zdůraznila, že je klíčové znát cesty ke splnění existujících ambicí dříve, než dojde k jejich prohloubení, a to i vzhledem ke struktuře českého průmyslu

a ekonomiky. Uvedla, že vzhledem ke svému 10% podílu na světových emisích nemůže EU ani v případě dosažení uhlíkové neutrality do poloviny století garantovat adekvátní globální pokles.

Podkladový materiál uvedl **Tomáš Jungwirth** z Asociace pro mezinárodní otázky. Připomněl, že vstupujeme do lidstvu zcela neznámého světa extrémních klimatických jevů, zvyšujících se hladin moří a zpomalujících oceánských proudů, na který jsme hluboce nepřípraveni. Zmínil také morální aspekt klimatické změny, která dopadá a bude dopadat nejvíce na ty, kteří na ní nesou nejmenší vinu. Závěrem kriticky zhodnotil klimatické politiky České republiky, a to zejména ve vztahu k plánovanému zachování významného podílu uhlí na energetickém mixu do r. 2030, ale také co se týče nahlížení ekonomické transformace jako problému namísto příležitosti, i pokud jde o přístup k adaptačním opatřením včetně nakládání s vodou.

Stanovisko Ministerstva životního prostředí prezentoval **Pavel Zámyslický**, ředitel Odboru energetiky a ochrany klimatu, který připomněl, že EU je největším dárce do klimatických fondů v rámci svých vnějších politik. Uvedl, že bez využití technologie zachycování a ukládání atmosférického uhlíku (CCS) je limitním cílem omezení emisí o 80 % k r. 2050. Otázkou podle něj zůstává, u jakých energetických či průmyslových zdrojů CCS využívat, budou-li mezitím odstaveny uhelné elektrárny.

Zuzana Krejčířiková, ředitelka Útvaru public affairs, následně představila stanovisko skupiny ČEZ. Připomněla, že ČEZ se v rámci evropské skupiny Eurelectric zavázal k dosažení uhlíkové neutrality, avšak zatím bez konkrétního cílového data. Zdůraznila, že je potřeba vedle dekarbonizace brát do úvahy také sociální dopady a zajištění energetické bezpečnosti. Zároveň uvedla, že obnovitelné zdroje energie mají větší potenciál, než jaký předvídá vláda v návrhu Národního energeticko-klimatického plánu, a to i v rámci standardního tržního režimu aukcí na dodávky elektřiny.

Za Ústav pro výzkum globální změny Akademie věd ČR CzechGlobe představil stanovisko výkonný ředitel **Dalibor Janouš**. Věnoval se především problematice adaptace, kterou označil za větší výzvu ve střednědobém horizontu než omezování uhlíkové náročnosti ekonomiky. Uvedl, že ČR má tendenci plnit adaptační opatření na poslední chvíli. Upozornil, že stávající podoba českého zemědělství je neudržitelná a narazí na obdobné potíže, se kterými se dnes potýká lesnictví. Připomněl potřebu nadresortního řízení této problematiky a vzniku robustního nástroje s důrazem na ekosystémové služby.

Následné diskuze se zúčastnila řada zástupců rezortů, sociálních partnerů i členů akademické obce, mezi nimi: **Dan Jiránek** (Svaz měst a obcí), **Anna Kárníková** (Centrum pro dopravu a energetiku), **Martin Sedlák** (Svaz moderní energetiky), **Adéla Denková** (Evropa v datech), **Martin Hausenblas** (zastupitel města Ústí nad Labem), **Bohumír Dufek** (Asociace samostatných odborů), **Vojtěch Kotecký** (Glopolis), **Pavel Sekáč** (Ministerstvo zemědělství), **Daniel Vondrouš** (Zelený kruh), **Bohumil Čáp** (Českomoravská konfederace odborových svazů), **Terezie Erhartová** (Ministerstvo průmyslu a obchodu), **Michaela Pixová** (Klimatická koalice), **Petr Kucka** (Veronica), **Kateřina Davidová** (Europeum), **Pavel Farkač** (Svaz průmyslu a dopravy ČR), **David Škorňa** (Ministerstvo pro místní rozvoj), **Vladimír Kočí** (Vysoká škola chemicko-technologická). Diskuze kulatého stolu byla rámovaná dvěma tématy: mitigací (omezováním vypouštění skleníkových plynů) a adaptací (přizpůsobení se dopadům probíhajících změn).

Z hlediska mitigace se řada příspěvků zaměřila na potřebu prohloubit ambice České republiky v rámci Národního energeticko-klimatického plánu do r. 2030, a to jak pokud jde o snížení instalované kapacity uhelných elektráren, tak podstatnější navýšení podílu obnovitelných zdrojů, které jsou paradoxně často vylučovány z tržní soutěže. Diskutující připomněli také chybějící plán zapojení jednotlivců a domácností do produkce a distribuce

čisté energie, a to například v rámci tzv. občanských energetických komunit. Pokud jde o zvýšení energetické efektivity, byly oceněny stávající státní dotační programy, ale zdůrazněn jejich nedostatečný rozsah, čerpání a jejich komunikace. Bylo také zmíněno, že budoucí konkurenceschopnost české ekonomiky předpokládá její přechod na nízkouhlíkové technologie. Zároveň ale zaznělo, že pokud k transformaci dojde překotným způsobem, může být ohrožena konkurenceschopnost české ekonomiky.

Diskuze o adaptaci se soustředila především na témata zemědělské produkce, nakládání s vodou a odpadového hospodářství. Bylo zdůrazněno, že extrémní jevy a výkyvy počasí se budou v dalších desetiletích prohlubovat, což přinese další výzvy. Zemědělství, které podle některých diskutujících ve stávající podobě nebude udržitelné, by i v rámci budoucích evropských politik mělo plnit jiné než produkční funkce – tj. mělo by mít odpovědnost za strukturu krajiny, stav půd a zadržování vody. Bylo však zmíněno, že jeho potřebná proměna v českých podmínkách naráží na nedostatek zejména mladých lidí ochotných se této práci věnovat a je proto klíčové, aby Společná zemědělská politika nabízela dostatečně motivační, nikoli restriktivní, nástroje. Pokud jde o vodu, diskutující se neshodli v názoru na budování velkých děl, nicméně převažoval konsenzus na nezbytnosti většího využití přírodně blízkých opatření.

Navrhovaná doporučení

Závěry diskuze kulatého stolu Národního konventu lze shrnout do následujících doporučení:

Doporučení Národního konventu o EU:

1. Žádoucích změn směrem k bezuhlíkové ekonomice schopné se adaptovat na změny klimatu je možné dosáhnout pouze prostřednictvím **kombinace nastavování centrálních politik** na evropské i národní úrovni **a zároveň podporou aktivit na úrovni firem, místních komunit a jednotlivců**. Veškerá odpovídající opatření by měla vedle environmentálního pilíře stavět také na pilíři sociálním a ekonomickém.
2. Budoucí **konkurenceschopnost České republiky** bude do velké míry **záviset na schopnosti ekonomiky přeorientovat se na udržitelné a nízkoemisní technologie**. Legislativa na unijní úrovni musí brát ohled na současnou situaci jednotlivých regionů EU. Tato transformace je výzvou, ale pokud bude spojena s dlouhodobou vizí, zároveň i jedinečnou příležitostí, která by měla být využita co nejdříve.
3. Negativní **externality v podobě emisí skleníkových plynů** (tzv. uhlíková stopa) **by měly být zahrnovány do ceny produktů a služeb**.
4. **Adaptaci** na probíhající klimatické změny je nezbytné **řešit nadrezortně na základě dlouhodobých analýz** a zajistit pro ni odpovídající **financování**. Zemědělství a lesnictví se musí vedle krátkodobé produkce více zaměřit na ochranu ekosystémových služeb a trvalou udržitelnost.
5. Je třeba, aby stát **více pracoval s motivačními nástroji podporujícími klimaticky uvědomělé chování**. Mezi ně může patřit vytvoření rozsáhlého úvěrového programu pro dosažení energetických úspor domácností, stejně jako certifikace výrobků z hlediska jejich uhlíkové stopy.

Tento text není prostým zápisem jednotlivých příspěvků, které byly v diskusi předneseny. Neobsahuje tedy vše, co bylo v diskusi řečeno, a nevyjadřuje názor všech účastníků na všechna diskutovaná témata. Jedná se o shrnutí nejdůležitějších bodů a formulaci doporučení na základě proběhlé diskuze.

Národní konvent o Evropské unii představuje diskuzní platformu, která je stálým místem pro debatu o evropských otázkách v ČR.

Projekt, koordinovaný na půdě Úřadu vlády České republiky, propojuje zástupce vlády, obou komor Parlamentu ČR a Evropského parlamentu, odbornou veřejnost, neziskový sektor a sociální partnery a další zainteresované aktéry.

Více o Národním konventu najdete na internetových stránkách www.narodnikonvent.eu, na Twitteru [@KonventEU](https://twitter.com/KonventEU) a na facebookovém [@konventeu](https://facebook.com/konventeu) a instagramovém profilu [@narodnikonvent](https://instagram.com/narodnikonvent).